

сприяють втіленню в життя конституційно-правових засад децентралізації влади, що у свою чергу призводить до формування самодостатнього громадянського суспільства.

У рішенні Конституційного трибуналу Республіки Польща К 24/02 у справі про відповідність законів «Про устрій столиці Варшави» та «Про місцеве самоврядування гмін» ст. 15 Конституції та ч. 3 ст. 4 Європейської хартії місцевого самоврядування визнається важливість принципу субсидіарності, адже він розширює повноваження громадян та їх громад, виправдовує вжиття заходів на місцевому рівні, якщо вони виявляються кращими та ефективнішими. Причому застосування принципу субсидіарності не слід розуміти як обмеження дії органів державної влади, оскільки розв'язання певних місцевих проблем на базовому рівні є неможливим. Наслідками втілення субсидіарності є: а) формування засад соціального плюралізму; б) введення широких можливостей для участі громадян в управлінні державою; в) становлення принципу децентралізації державної влади. За висновком Конституційного трибуналу, концепція децентралізації являє собою процес безперервного розширення повноважень публічної влади, так би мовити, «зверху вниз», що надає регіонам робочі місця та необхідні ресурси. Децентралізація розкриває Конституцію Польщі як «системну проектну організацію, яка є постійним елементом політичної культури та будує Республіку у вигляді загального блага для всіх». Більш того, децентралізація означає необхідність збереження балансу між потребами та інтересами, з одного боку, місцевого рівня, а з другого — надлокального характеру.

В. Я. Зимогляд, кандидат філософських наук, доцент

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ПИТАННЯ ЗМІСТУ І ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Державне управління посідає ключове місце у структурі цілісного політичного процесу. Реальна практика створення Української держави поставила суспільство і його еліту перед необхідністю об'єктивного переосмислення місця, ролі та функцій державного управління в контексті сучасного політичного процесу і його ресурсного забезпечення.

Під державним управлінням слід розуміти діяльність органів державної влади та їх посадовців з практичного втілення виробленого на основі відповідних процедур політичного курсу. Державне управління справляє практичний, організуючий та регулятивний вплив на громадську життєдіяльність людей з метою збереження історичної пам'яті, впорядкування і розвитку

конституційних інститутів та громадських справ. Державне управління є способом функціонування і реалізації державної влади як виразника національних інтересів народу. У структурному відношенні таке управління об'єднує два субпроцеси: регулювання колективних ресурсів суспільства та цілеспрямоване керівництво людьми, підтримка інституціонального порядку спілкування між ними.

Динамізм, гострота, непередбачуваність політичного розвитку — риси, що стали останніми десятиліттями характерними для України. Україна сьогодні — це економічні руїни, система управління, що деградувала, розколотий у безперервному політичному конфлікті соціум, який не з'єднаний за ментальним, культурним, мовним та історичним критеріями. Україна виявилася на порозі втрати суверенітету і розпаду держави.

За таких обставин Україні потрібна децентралізація влади. Про це заявили голова ПАРЄ Ганна Брассер, виконуючий обов'язки президента А. Турчинов, який 13 квітня 2014 р. видав Указ про децентралізацію влади та Уряд України, який 17 квітня 2014 р. прийняв розпорядження «Про організацію проведення обговорення положень змін до Конституції України щодо децентралізації влади».

Децентралізація є старим політико-правовим утворенням, яке супроводжує багатовіковий розвиток державності. І сьогодні децентралізація є одним із ключових моментів сучасних концепцій управління, що передбачає передачу повноважень і відповідальності від центральної державної влади на нижні рівні управління і недержавного сектору.

Останнім часом децентралізація проявила себе як глобальне явище. Її причинами у всьому світі стали політичні зміни, що надали місцевим співтовариствам право виражати і відстоювати свої інтереси; глобальна інтеграція, що істотно змінила уявлення про межі й архітектуру управління і самоврядування; необхідність участі регіональних і місцевих співтовариств у політичних і економічних процесах. У багатьох країнах світу відбуваються процеси, коли централізм влади й управління змінюється хвилиною децентралізації, і навпаки. Останніми десятиліттями виразно проявляється курс на децентралізацію, який здійснюється неабиякою мірою під впливом рішення Ради Європи про розвиток демократичних інститутів. Державне управління вважається демократичним тільки за умови децентралізації.

Децентралізація — це об'єктивний процес, зворотний централізації. Для досягнення повної децентралізації необхідне дотримання трьох найважливіших умов. По-перше, аби Конституція визнала громадські інтереси, незалежні від тих, які забезпечуються державою і належать до відання певної території. По-друге, важливо, щоб ці громадські інтереси забезпечувалися рішеннями і методами, незалежними від влади Центру. По-третє, саме в цьо-

му контексті необхідно суворо дотримуватися балансу інтересів держави і місцевого самоврядування з метою виключення чинника деградації держави.

До основних ознак децентралізації слід віднести:

- максимальне наближення до нижчестоячих об'єктів управління, до населення;
- самостійність в ухваленні рішень;
- забезпечення власними ресурсами;
- виборність влади і доступність їх громадській участі і контролю;
- саморегулювання;
- гарантування самостійності і дій.

Межі децентралізації державного управління залежать від політичної ваги, людських і фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні місцевої влади. В той же час децентралізація не існує поза державою, вона проводиться за ініціативою і під контролем центральної влади.

До позитивних рис децентралізації дослідники відносять такі:

- зміцнення демократії;
- захист свободи і прав людини (через систему вертикальних стримувань і противаг);
- підвищення ефективності органів місцевої влади завдяки передачі повноважень на місця;
- підвищення якості комунальних послуг;
- підвищення ефективності соціального й економічного розвитку як країни, так і її територій.

Форми децентралізації можуть бути найрізноманітнішими, наприклад, децентралізація політична, адміністративна або фіскальна. Вона може здійснюватися по-різному: за допомогою деконцентрації або деволуції. Форми децентралізації відрізняються одна від одної своїми особливостями, політичними наслідками, до яких вони призводять, і умовами досягнення успіху.

Необхідно врахувати й той факт, що стандартної моделі децентралізації не існує, бо її процеси і процедури відрізняються один від одного і залежать від основних цілей і завдань, а також від організаційної структури і механізмів реалізації цього процесу.

В Україні основні цілі децентралізації полягають у підвищенні ефективності державного сектору і якості життя населення, розкритті потенціалу місцевого самоврядування. Децентралізація державного управління в Україні повинна розглядатися як найважливіший елемент у вирішенні проблем якості державної служби й управління, з надіями населення на ефективне виконання державними установами своїх функцій. Децентралізація має сприяти поліпшенню планування суспільного розвитку українського соці-

уму, враховувати місцеві потреби й умови досягнення місцевих, регіональних і загальнонаціональних цілей.

Отже, стратегія децентралізації в Україні є закономірним процесом і результатом демократизації суспільства, трансформації державної влади, поділу влади, придбання громадянами політичних прав і свобод, підвищення якості діяльності органів самоврядування і створення суспільства, здатного до самоврядування. У той же час перш ніж проводити децентралізацію державного управління (влади), необхідно досягти глибокого і всебічного розуміння сутності даного процесу. Цьому має передувати серйозне обговорення стратегії реформ з урахуванням інтересів місцевих еліт, існуючої політичної культури і методів роботи державних інститутів.

Ю. І. Золотарьова, кандидат філософських наук, доцент

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Глобалізаційні процеси, впливу яких зазнає українське суспільство, актуалізують традиційно існуючу в предметно-дослідницькому ареалі науки проблему соціалізації людини, основою якої є детермінанти культури, що задають принцип зв'язку її складових та їхніх культурних значень, організують світ культури як систему, яка визначає загальну спрямованість і зміст життя людини. Найгострішою є проблема соціалізації молоді, що визначається перехідним характером її суб'єктності, деякою маргінальністю соціальних і культурних позицій, невизначеністю соціальних ідентифікацій.

Глобалізація значною мірою сприяє руйнуванню механізмів традиційного функціонування культури, її дисфункції, негативно впливає на соціалізацію молоді (адже соціалізація за своєю сутністю є культурним процесом). Спостерігаються деяка невизначеність ціннісних орієнтацій, співіснування протилежних ціннісних уявлень в індивідуальній свідомості. Наявність консенсусних ціннісних настанов породжує серйозну проблему інтеріоризації соціальних детермінацій та унеможливорює вважати формування соціальної ідентичності (як групової, так й індивідуальної) фактом, що стався.

Невизначеність соціального статусу молоді, трансформація традиційних механізмів регуляції поведінки, руйнування соціальних стереотипів, норм і уявлень, що відбувається не без впливу культурної глобалізації, зумовлюють процес маргіналізації значної частини молоді і призводять до розвитку та поширення або нігілізму, або фанатизму. Особливо небезпечним є правовий нігілізм, що завжди передбачає негативне ставлення до права, неправові методи керівництва і досягнення цілей.